

เกาหลีใต้:

ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

อำพล สุวรรณธาดา*

ท่านผู้อ่านอาจจะสงสัยว่าทำไมจึงเน้นเฉพาะเกาหลีใต้เท่านั้น เกาหลีเหนือไม่มีศาสนา และศิลปวัฒนธรรมหรืออย่างไร ผู้เขียนขอเรียนให้ทราบว่านับตั้งแต่เริ่มสนใจศึกษาเรื่องเกาหลีมาประมาณ 25 ปี ข้อมูลทางด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเกาหลีเหนือไม่มีให้เห็นชัดเจนเลย โดยเฉพาะด้านศาสนาพูดถึงน้อยมาก ในหนังสือชุดผลงานของคิมอิสซอง หรือ KOREAN REVIEW ซึ่งเป็นเอกสารเผยแพร่ของรัฐบาลเกาหลีเหนือก็ไม่พูดถึงศาสนาเลย ส่วนด้านศิลปวัฒนธรรมจะมีเพียงศิลปะเพื่อชีวิตใหม่ของเกาหลีเหนือ และวัฒนธรรมในระบบคอมมูนเท่านั้น แม้แต่วรรณกรรมและบทเพลงเก่า ๆ ซึ่งเคยอยู่ในสายเลือดของคนเกาหลีมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ก็หาได้กล่าวถึงไม่ ดังนั้นในบทความนี้จะเน้นถึงศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเกาหลีใต้เป็นส่วนใหญ่

ความเป็นมาของศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในเกาหลี

ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเกาหลีก็จะต้องย้อนหลังไปเกือบ 5,000 ปี พร้อม ๆ กับการก่อตั้งประเทศในสมัยที่ความเชื่อเกี่ยวกับภูติผีปิศาจยังมีอิทธิพลครอบงำมนุษย์ทั่วโลก จนกระทั่งพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อที่

เข้ามากับผู้อพยพเชื้อสายจีน แล้วกลายเป็นศาสนาและวัฒนธรรมเกาหลีต่อมา เป็นที่ทราบกันว่าคาบสมุทรเกาหลีตั้งอยู่ระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่กับหมู่เกาะญี่ปุ่น ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็ต้องมีส่วนสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมของชาติทั้งสองอย่างใกล้ชิด เกาหลีเป็นชาติที่รับวัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างรวดเร็วชาติหนึ่ง แต่ก็จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเก่า ๆ เอาไว้อย่างเหนียวแน่น ประเทศเกาหลีจึงเป็นประเทศที่มีความขัดแย้งของวัฒนธรรมเก่าและใหม่ค่อนข้างเด่นชัด แม้ในปัจจุบันก็ยังปรากฏให้เห็นเช่นในนครโซลเองยังคงมีบ้านแบบเกาหลีโบราณและสถาปัตยกรรมเก่า ๆ แทรกปนอยู่กับตึกระฟ้าสมัยใหม่อยู่ทั่วไป

ประเพณีและวัฒนธรรมของเกาหลีเป็นมรดกจากการตกค้างของการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากจีนและญี่ปุ่น เพราะเกาหลีเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสองชาติดังกล่าว วรรณคดีเก่า ๆ ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีจีนในขณะที่วรรณกรรมที่เกี่ยวกับความทุกข์ยากของผู้ใช้แรงงานมาจากกระแสการต่อต้านจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในสมัยกลาง

*อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้า

และสมัยใหม่ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านั้นหากยังแสดงถึงความต้องการของชาติด้วย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกาหลีต้องเผชิญกับความขัดแย้งของชนในชาติภายใต้การแทรกแซงของอำนาจจากภายนอก ซึ่งเป็นผลให้เกิดการแบ่งประเทศออกเป็น 2 ฝ่าย ความขัดแย้งทั้งทางการเมืองและความคิดทำให้เกิดสงครามระหว่างชนชาติเดียวกันขึ้น ผลของสงครามกลายเป็นความยากจนข้นแค้น ท้อแท้สิ้นหวัง ความตึงเครียดและความกดดันจากอีกฝ่ายหนึ่ง ตลอดจนความไม่มั่งคั่งร่ำรวยทางการเมือง เหล่านี้ทำให้เชื่อกันว่าปรัชญาแนวใหม่เท่านั้นที่จะช่วยให้เกาหลีอยู่รอด ฉะนั้นหากใครไปสำรวจสอบถามความเชื่อของหนุ่มสาวเกาหลีในปัจจุบัน ก็จะได้คำตอบว่าพวกเขาไม่มีศาสนาใด ๆ ให้ยึดถือ ประเพณีและวัฒนธรรมขงจื้อที่ประพฤติปฏิบัติกันอยู่ก็เพียงเพื่อจะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไว้คงไว้เท่านั้น

จากการสำรวจสำมะโนประชากรของเกาหลีครั้งสุดท้าย (ค.ศ. 1985) พบว่าคนเกาหลีร้อยละ 41.4 เท่านั้นที่รับว่าตนเองมีศาสนา โดยแยกเป็นพุทธศาสนา 8,060,000 คน หรือประมาณร้อยละ 46.8 ของผู้นับถือศาสนาทั้งหมด โปรเตสแตนต์ 6,489,000 คน คาธอลิก 1,865,000 คน ขงจื้อ 483,000 คน ซึ่งจากการสำรวจนี้ทำให้ศาสนาคริสต์กลายเป็นอันดับ 1 แทนที่พุทธศาสนา ซึ่งเคยมีผู้นับถือมากที่สุดในการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983) พร้อมกันนั้นก็ปรากฏว่ามีโบสถ์โปรเตสแตนต์อยู่ทั่วประเทศ 21,039 แห่ง วัดพุทธศาสนา 6,611 แห่ง และโบสถ์โรมันคาธอลิก 1,389 แห่ง แต่ไม่มีตัวเลขบอกไว้ว่าศาลเจ้าตามลัทธิขงจื้อมีอยู่เท่าใด

ลัทธิชามาน (Shamanism)

ความเชื่อแรกเริ่มของบรรพบุรุษเกาหลีก็คือเรื่องวิญญาณ เขาเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติก็มีวิญญาณ เช่นเดียวกับมนุษย์ เมื่อล่าสัตว์มาได้ ก่อนจะฆ่าก็ขอพรจากเทวรูปไม้แกะสลัก จะเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ธัญญาหารก็ขอพรจากเทพแห่งทุ่งนาป่าเขา เมื่อป่วยไข้ก็ให้คนทรง

ซึ่งเรียกกันว่า ชามาน หรือ มูตัง* (คนทรง) เป็นผู้สวดมนต์อันยาวนานและบิดเบือน เพราะเชื่อว่าความเจ็บป่วยจะเป็นเหตุให้วิญญาณต้องการผ่านร่างจากภพนี้ไปสู่ภพหน้า วิญญาณตามความเชื่อของพวกเขาชามานนี้มีทั่วไปหมดทั้ง ป่าไม้ ภูเขา ลำธาร หรือก้อนหิน แต่ที่ชาวเกาหลีเชื่อมั่นอย่างที่สุดก็คือ วิญญาณของมนุษย์ที่ตายแล้วว่าจะยังวนเวียนอยู่ระหว่างชีวิตและความตาย

ความเชื่อดังกล่าว ยังมีอยู่ในเกาหลีปัจจุบัน คนทรงของลัทธินี้มีแต่ผู้หญิง ซึ่งแต่ก่อนนี้มีทั้งหญิงและชาย ลัทธิชามานเป็นศาสนาแห่งความกลัวและอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ในอดีตเท่านั้น ปัจจุบันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมอันทรงค่าของเกาหลี นับตั้งแต่เทศกาลเชียวูตตัมที่จัดงานอย่างใหญ่โตมโหฬาร มีการเต้นรำเข้าทรง เต้นระบำสวมหน้ากาก (ผี) และพิธีกรรมอื่น ๆ อยู่ประจำทุกปี

ในระยะสามก๊กของเกาหลี (ประมาณ 57 ปีก่อนคริสต์กาลถึง ค.ศ. 668) ศาสนาต่าง ๆ เริ่มหลั่งไหลเข้ามาจากประเทศจีน เช่น ลัทธิเต๋า ขงจื้อ และพุทธศาสนา ศาสนาเหล่านี้ประกอบพิธีกรรมของตนโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และไม่ขัดต่อพิธีกรรมของพวกเขาชามานด้วย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าชาวเกาหลีรับวัฒนธรรมจากต่างชาติไว้ง่าย แต่อนุรักษ์ของเก่าไว้อย่างมั่นคง ศาสนาและลัทธิต่าง ๆ ที่เข้าสู่เกาหลีในระยะสามอาณาจักรจึงถูกหลอมเข้ากับความเชื่อและเหตุผลของเขา อาณาจักรซิลลาหนึ่งในอาณาจักรทั้งหลายได้สร้างวิญญาณแห่งชาติที่เรียกว่าฮวารังขึ้น เพื่อรวมความเชื่อถือตามประเพณีเดิมเข้ากับศาสนาและความเชื่อใหม่ ๆ ได้อย่างกลมกลืนและผสมผสาน

พุทธศาสนา (Buddhism)

พุทธศาสนาเป็นศาสนาเชิงปรัชญาแห่งการปฏิบัติ

*มูตัง เป็นภาษาเกาหลีนอกจากจะแปลว่าคนทรงแล้วยังแปลว่าหน้ากากได้ด้วย การเต้นรำสวมหน้ากากของเกาหลีในปัจจุบันก็จำลองทำมาจากคนทรงนี้

ของพุทธศาสนิกชนเพื่อนำตนให้พ้นจากโลกียวิสัย พ้นจากการเกิดในวัฏสงสาร นำวิญญานรู้แจ้งเห็นจริงสู่พระนิพพาน เป็นศาสนาที่ไม่มีพระผู้เป็นเจ้า มีแต่ศาสดาที่ชี้ทางให้ปฏิบัติตนพ้นจากทุกข์ ได้เข้ามาสู่เกาหลีด้วยการนำของคณะสงฆ์ชาวอินเดียและชาวจีนประมาณ 372 ปีก่อนคริสตกาล โดยเข้าสู่อาณาจักร แพ็กเจ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของอาณาจักรสมัยสามก๊ก อีก 150 ปีต่อมาจึงได้ขยายตัวเข้าสู่อาณาจักร ซิลลา และ โคกูรียอ 2 ก๊กที่เหลือคือปี 528 ก่อนคริสต์กาล พร้อม ๆ กับเผยแพร่ไปยังประเทศญี่ปุ่น

เมื่ออาณาจักรซิลลาได้รวบรวมอาณาจักรเป็นปึกแผ่นแล้วได้ประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แม้ว่าประเทศเกาหลีโดยทั่วไปจะปกครองอยู่ในแนวทางของขงจื้ออย่างเหนียวแน่น แต่พุทธศาสนาก็ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งใด ๆ ขึ้น และในประวัติศาสตร์เกาหลีก็คงมีช่วงเวลานี้เท่านั้นที่ประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือเมื่อซิลลารวมอาณาจักรทั้งสามได้ใน ค.ศ. 668

วัดพุทธศาสนาในเกาหลีไม่ว่าจะก่อนหน้าหรือหลังสมัยซิลลา มักจะก่อสร้างขึ้นตามภูเขาสูง ๆ หรือป่าทึบไกลเมืองออกไป เพราะไม่ได้รับการส่งเสริมจากผู้ปกครองประเทศ มีวัดที่สร้างขึ้นในสมัยซิลลานั้นเท่านั้นที่อยู่ใกล้เมือง แต่ต้องอยู่ชายป่าหรือดินเขาตามคติแห่งพุทธศาสนาที่ต้องการความวิเวก

พุทธศาสนาในเกาหลีเป็นฝ่ายมหายานเช่นเดียวกับจีนผู้นำเข้ามา ความก้าวหน้าทางศาสนาพุทธในสมัยซิลลาทำให้เกิดยุคทองแห่งศิลปวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอน ผู้เลื่อมใสศรัทธาได้ทุ่มเทกำลังงานกำลังทรัพย์อย่างมหาศาลเพื่อสร้างโบสถ์ วิหาร และพุทธศิลปะอื่น ๆ พุทธศาสนสถานหลายแห่งยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามยุคทองแห่งพุทธศาสนาดังกล่าวได้เสื่อมโทรมลงในคริสต์ศตวรรษที่ 10 เมื่ออาณาจักรคอรียอมิอำนาจครอบคลุมซิลลาใน ค.ศ. 935 แต่หลักธรรมคำสอนก็ยังมีอิทธิพลต่อผู้ปกครองประเทศ วัดกว่า 8 หมื่นวัดทั่วประเทศยังดำเนินการต่อไป ธรรมะยังมี

อิทธิพลต่อวรรณคดี ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างคงเส้นคงวาต่อมา

พระไตรปิฎกฉบับเกาหลีที่รจนารขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นวรรณกรรมศาสนาที่ยิ่งใหญ่ สากผู้ภักดีซึ่งลี้ภัยมองโกลไปอยู่ที่เกาะกังฮวาโด พยายามแกะตัวพิมพ์จากไม้เพื่อตีพิมพ์พระไตรปิฎกนี้ถึง 81,258 คำ ใช้เวลาทำถึง 16 ปี และเป็นศิลปวัตถุเดียวที่ไม่ถูกทำลายล้างจากพวกมองโกลซึ่งยกทัพมารุกรานเกาหลีในศตวรรษที่ 13 ปัจจุบันพระไตรปิฎกและตัวพิมพ์ชุดนี้ยังเก็บรักษาไว้ที่วัดแจอินซา

พระในพุทธศาสนาเข้าไปยุ่งกับการเมืองและการคอร์รัปชันในรัฐบาล ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดศรัทธาจนมีผู้ต่อต้านในคริสต์ศตวรรษที่ 14 ครั้นนายพลลีซ็อง-เกียว ทำการปฏิวัติใน ค.ศ. 1392 สถาปนาราชวงศ์ลีขึ้นและย้ายเมืองหลวงมาอยู่ช็อลลุนทุกวันนี้ นายพลผู้นี้มีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวพุทธ ต่อต้านพระ และยึดที่ดินทรัพย์สินของวัดทั้งหมดเป็นของรัฐ นับเป็นปฏิบัติการทำลายล้างพุทธศาสนาอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก

ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ญี่ปุ่นได้ยกทัพมารุกรานเกาหลี พุทธศาสนสถานและศิลปวัตถุจำนวนมากถูกทำลายหมด เหลือแต่วัดที่อยู่ลึกเข้าไปในป่าและภูเขา ซึ่งผู้ที่ยังศรัทธามันอยู่ได้ทำกำแพงป้องกันอย่างแข็งแรง และมีกองกำลังติดอาวุธรักษาไว้อย่างเหนียวแน่น

เมื่อญี่ปุ่นมายึดครองเกาหลีใน ค.ศ. 1910 นั้น มีความพยายามฟื้นฟูพุทธศาสนาในเกาหลีอีก แต่หลักการของพระญี่ปุ่นกับพระเกาหลีไม่ตรงกัน พระญี่ปุ่นแต่งงานได้ในขณะที่พระเกาหลีถือสันโดษ พระพุทธศาสนาในเกาหลีจึงไม่เจริญเท่าที่ควร หลังสงครามเกาหลีก็มีความพยายามตั้งศูนย์รวมของชาวพุทธขึ้น แต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐบาล

ตอนที่ผู้เขียนไปสอนหนังสือไทยในประเทศเกาหลีใหม่ ๆ ในช่วงต้น ๆ คือ ค.ศ. 1970 นั้น ประเทศเกาหลียังไม่มีวันหยุดในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเลยมีแต่หยุดวันคริสต์มาสและวันไหว้พระจันทร์ของขงจื้อ ทั้ง ๆ ที่ในระยะนั้นพุทธศาสนิกชนมีจำนวนสูงกว่าคริสต์ศาสน-

นิคมเป็นอันมาก เมื่อมีโอกาสดำเนินการประมุขของพุทธศาสนาในเกาหลีจึงได้ถามเรื่องนี้ดู ท่านขอเรื่องให้ผู้เขียนเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์เกาหลีและได้นำเสนอประธานที่ปรึกษาของประธานาธิบดี ปักจุงฮี คือท่านลีฮุก เพราะท่านก็กำลังดำรงตำแหน่งนายกพุทธสมาคมของเกาหลีด้วย เป็นผลให้ประเทศเกาหลีได้หยุดราชการในวันประสูติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย นับแต่ ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาจนทุกวันนี้ แต่เป็นวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 4 ตามปฏิทินเกาหลี โดยพระพุทธเจ้าเกาหลีประสูติก่อนพระพุทธเจ้าไทย 7 วัน

การฉลองวันประสูติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ถือเป็นมหกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีการแห่ประทีปโคมไฟตามวัดต่าง ๆ คล้ายการเวียนเทียนของไทยแต่ยิ่งใหญ่กว่า มีขบวนพุทธศาสนิกชนถือโคมไฟแห่ไปตามถนนสำคัญ ๆ หลายสายตามเมืองสำคัญ ๆ ทั่วประเทศ แล้วนำไฟประดับประดาห้อยแขวนไว้ตามลานวัดที่ตนเองศรัทธา โคมไฟนั้นจะมีรูปร่างต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา เขียนข้อความประกอบเป็นคำอวยพรให้มีสุขสงบและสันติภาพ เป็นต้น

วัดพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่งเช่นเดียวกับวัดในประเทศต่าง ๆ ที่มีพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์แห่งความสุข สว่าง และสงบ มีพร้อมทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ที่เป็นแบบฉบับตามแนวธรรมะ มีวรรณกรรมหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัด นอกจากนั้นยังมีดนตรีและนาฏศิลป์ที่สืบเนื่องมาจากพิธีกรรมศาสนาด้วย เช่น ระบำนางชี รำกลองบูชาญี่ เป็นต้น

ลัทธิขงจื๊อ (Confucianism)

ขงจื๊อเกิดในประเทศจีนหลังพระพุทธเจ้า 15 ปี และถึงแก่กรรมภายหลังอีก 7 ปี ถือเป็นศาสตราจารย์กับสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขงจื๊อเป็นนักวิชาการและรัฐบุรุษ สอนระบบคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้ปกครองรัฐกับวงศ์ญาติ ชุมชน และมวลชนแห่งรัฐ

ได้นิพนธ์หนังสือสำคัญ ๆ ไว้หลายเรื่องอันเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมและรัฐ

เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา ลัทธิขงจื๊อก็ไม่มีพระผู้เป็นเจ้า ไม่มีพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับการเซ่นไหว้บูชา แต่ปรัชญาขงจื๊อก็เข้ามามีบทบาทในการเมืองการปกครองของเกาหลีอย่างลึกซึ้ง จะเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบแน่ มีหลักฐานที่พอจะสันนิษฐานได้ว่าเข้ามาก่อนคริสต์ศักราช ในสมัยสามก๊กของเกาหลีได้ปรากฏร่องรอยของคำสอนและจริยธรรมของขงจื๊ออยู่ทั้ง 3 อาณาจักร มีมหาวิทยาลัยขงจื๊อในอาณาจักรโคกูรยอ เกิดขึ้นราวศตวรรษที่ 4 และในระยะเดียวกันก็มีมหาวิทยาลัยทำนึโนแคว้นแพ็กเจด้วย ส่วนซิลลาซึ่งเป็นอาณาจักรได้สุดท้ายนั้น ปกติกจะรับวัฒนธรรมชาติอื่นเข้า แต่เมื่อซิลลาปราบปรามและรวบรวมอาณาจักรทั้งสามเข้าด้วยกันในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ลัทธิขงจื๊อได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วพร้อมกับวัฒนธรรมแห่งราชวงศ์ถังของจีน แม้พระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาประจำชาติของซิลลา แต่ปรัชญาและจริยธรรมของขงจื๊อก็ยังเป็นแกนหลักหรือกระดูกสันหลังของรัฐบาลสมเด็จพระจักรพรรดิของเกาหลี

ความเหนียวแน่นและจงรักภักดีของเกาหลีที่มีต่อคำสอนของขงจื๊อนั้นแม้แต่ชาวจีนเองก็ยอมรับว่ามันคงกว่าในประเทศจีนมากนัก ความสัมพันธ์ทั้ง 5 กลุ่มได้แก่ ผู้ปกครองกับราษฎร สามเณรและภรรยา พ่อและลูกชาย พี่ชายกับน้องชาย และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เป็นไปอย่างเคร่งครัด ความรับผิดชอบในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษตกอยู่กับลูกชายคนโต โดยที่ไม่ได้พูดถึงผู้หญิงเลย และเป็นวัฒนธรรมในการกตัญญูทางเพศมาจนทุกวันนี้

เมื่อนายพลลีปุกว็อดและสถาปนาราชวงศ์ลีขึ้นในปี ค.ศ. 1392 นั้น ได้ประกาศลัทธิขงจื๊อเป็นศาสนาประจำชาติและมีอิทธิพลต่อรัฐและราชบัลลังก์อย่างรวดเร็ว สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งการสอนลัทธิขงจื๊ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสอนเข้ารับราชการแบบที่เรียกว่าจอหงวนก็นำมาใช้ในเกาหลีเช่น

เดียวกัน คือมีการสอบคัดเลือกจากภูมิภาคต่าง ๆ เป็นตัวแทนแต่ละท้องถิ่นมาแข่งขันกันในเมืองหลวง ผู้สอบได้จะได้ตำแหน่งสำคัญ ๆ ทั้งทางฝ่ายพลเรือนและทหาร สิทธิในการสอบมีสำหรับบุคคลทั่วไปยกเว้นคนในระดับผู้บริการ เช่น พ่อค้าเนื้อ นักแสดง นักดนตรี และหมอ การสอบแบบนี้มีต่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งญี่ปุ่นรุกรานใน ค.ศ. 1592 และสิ้นสุดรัฐของโจโจริง ๆ ก็ ค.ศ. 1910 เมื่อญี่ปุ่นผนวกดินแดนเกาหลีเข้าในจักรวรรดิญี่ปุ่น และเป็นการสิ้นสุดแห่งราชวงศ์เกาหลีตั้งแต่บัดนั้น

แม้ว่าการสอนในระบบเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อจะสูญสลายไปจากสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งในระบบการบริหารของรัฐบาลตาม แต่ชาวเกาหลีก็ได้ทอดทิ้งวัฒนธรรมประเพณีแบบขงจื้อ แนวคิดและพิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงอยู่ ความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ความเคารพนับถือผู้สูงอายุและผู้อาวุโสก็ยังคงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของขงจื้อซึ่งคงจะฝังแน่นต่อไปอีกนานเท่านาน

ศาสนาคริสต์ (Christianity)

คริสต์ศาสนาเข้ามาสู่ประเทศเกาหลีในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เมื่อคณะมิชชันนารีของแมทธิโด รัชชี ซึ่งทำงานอยู่ในปักกิ่งได้ขยายขอบเขตออกมา วิทยาการแบบตะวันตกรวมทั้งระบบปฏิทินก็เข้ามาพร้อมกับคณะนี้ด้วย

ที่จริงมีพระคาธอลิกเคยเข้ามาก่อนหน้านี้คือหลวงพ่อเซสปีดิส ซึ่งมากับกองทัพญี่ปุ่นเข้ามารุกรานเกาหลีเมื่อ ค.ศ. 1592 ท่านมาในฐานะอนุศาสนาจารย์ของกองทัพนายพลโคนิชิผู้เป็นคริสเตียน แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าท่านหลวงพ่อดินทางขึ้นมาเหนือภูเขาหรือไม่

บาทหลวงคาทอลิกท่านแรกที่มาประจำอยู่ในเซอูลจริง ๆ ใน ค.ศ. 1795 คือเจมส์โจว เป็นชาวจีนได้ดำเนินการเผยแพร่คริสต์ธรรมจนกระทั่งถูกจับประหารใน ค.ศ. 1801 แต่ก็มีผู้เลื่อมใสศรัทธาคริสเตียนอย่างเหนียวแน่นมากมายเสียแล้ว

คณะมิชชันนารีของฝรั่งเศสเป็นชาวตะวันตกคณะแรกที่เข้ามาทำนุบำรุงเผยแพร่วรรณคดีอย่างแท้จริงเมื่อ

ค.ศ. 1836 ในขณะนั้นทางราชสำนักเกาหลียังห้ามการเข้ารีตโดยผู้ คนเกาหลี 80 คนที่เลื่อมใสจึงถูกประหารพร้อมบาทหลวงคาทอลิกอีก 3 รูป ริมแม่น้ำฮันโนนครเซอูล

บาทหลวงชาวเกาหลีคนแรกที่กลับมาจากจีน ค.ศ. 1845 ชื่อแอนดรู คิม (คิมแทกอน) แต่ก็ถูกจับและถูกประหารในปีต่อมา เกาหลียังเข้มงวดในการเข้ารีตศาสนาอื่นอยู่ จนกระทั่งจักรพรรดิซอลจงครองราชย์ใน ค.ศ. 1849 ก็ยังมีการกระทำรุนแรงกับคณะสอนศาสนาและผู้เข้ารีตเหล่านั้นอยู่อีก แม้กระทั่งยังมีสถิติบันทึกไว้ว่ามีบาทหลวงต่างประเทศอยู่ในรัชสมัยนี้ 12 รูป และมีสาวกถึง 23,000 คน แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1866 คนเหล่านี้ถูกท้าวอนกุนพระบิดาของจักรพรรดิโคจง (ค.ศ. 1863 - 1907) สั่งจับและประหารทั้งบาทหลวงและสาวก มีผู้ถูกประหารจำนวนนับพัน บาทหลวงชาวต่างประเทศหลบหนีไปได้เพียง 3 คน

ส่วนโปรเตสแตนต์นั้นได้เข้ามาหลังจากเกาหลีลงนามในสนธิสัญญาเปิดประเทศกับชาวตะวันตกแล้วตามวิถีทางการทูตแบบเรือปืน เพราะกรณีที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1866 นั้น ทำให้ชาวตะวันตกต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ศาสนามากขึ้น ในปี ค.ศ. 1882 นักการทูตอเมริกันคนแรกเข้ามาประจำอยู่ในเซอูล คณะมิชชันนารีหลายคนสามารถเผยแพร่ศาสนาได้สะดวกขึ้นแม้ว่าจะถูกต่อต้านอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามคณะมิชชันนารีได้มีโอกาสช่วยชีวิตของมินยงอิกหลายชายและข้าราชการผู้ใหญ่ของพระราชินีมินที่บาดเจ็บจากการต่อต้านรัฐประหารใน ค.ศ. 1884 ทำให้ภาพพจน์ของคณะสอนศาสนาดีขึ้นและมีผู้เลื่อมใสเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

มิชชันนารีโปรเตสแตนต์ได้สร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ให้เกาหลีมากขึ้น แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย โรงเรียนและโรงพยาบาลที่ทันสมัย และโบสถ์ก็ถูกสร้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อญี่ปุ่นเข้าผนวกดินแดนเกาหลีใน ค.ศ. 1910 และผู้ที่กล่าวหาว่าลอบสังหารประกาศอิสรภาพใน ค.ศ. 1919 จำนวน 33 คน นั้นก็เป็นคริสเตียนเกือบทั้งหมด ทำให้คนเกาหลีหนุ่มสาวเลื่อมใสศรัทธาเข้า

ริตเป็นคริสต์ชนมากขึ้น เพื่อร่วมใจในการกอบกู้เอกราช ให้บ้านเมืองของตัวเองด้วยอีกเหตุผลหนึ่ง โบสถ์คริสต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกปัจจุบันอยู่ที่เกาะยออีโดกลางแม่น้ำฮัน มีสมาชิกลงทะเบียนถึง 400,000 คน

สันตะปาปาได้เสด็จมาเยือนเกาหลีเมื่อ ค.ศ. 1984 ทำให้ในประเทศเกาหลีเพิ่มจำนวนนักบุญขึ้นในอัตราที่สูงมากกว่าประเทศใด ๆ ในโลก ยกเว้นอิตาลี

ศาสนาอื่น ๆ และลัทธิใหม่ ๆ

มีศาสนาและลัทธิต่าง ๆ มากกว่า 240 ลัทธิทั่วประเทศเกาหลี ขบวนการศึกษาปรัชญาตะวันออกที่เรียกว่า ทงฮัก มีสมาชิกถึง 600,000 คน ในปลายพุทธศตวรรษที่ 19 และเพิ่มขึ้นเป็น 1 ล้านคนเศษในปัจจุบัน พวกทงฮักนี้เป็นพวกที่ต่อต้านอิทธิพลตะวันตกและศาสนาคริสต์ แต่ยอมรับในแนวทางของพุทธศาสนาและขงจื้อ ศาสดาของลัทธิทงฮักคือเซว็ญเจอ ได้ประกาศรวมแนวทางของพุทธ ขงจื้อ และเต๋า เข้าด้วยกัน มีอิทธิพลขยายไปอย่างกว้างขวางจนมีกำลังกองทัพอันหนึ่งอยู่ในมือ รัฐบาลต้องใช้กำลังเข้าปราบปรามเรียกว่าปราบกบฏตงฮักในช่วง ค.ศ. 1862 - 1864 เซว็ญเจอถูกจับประหารในข้อหาเป็นผู้สอนศาสนานอกกรีต แต่ขบวนการนี้ก็ได้รับการฟื้นฟูต่อมาโดยผู้นำชื่อซอนโดเกียว เปลี่ยนแนวทางจากการเมืองมาเป็นศาสนาและลัทธิชาตินิยมอย่างบริสุทธิ์

หลักการของทงฮักคือคำสอนที่ว่าสวรรค์อยู่ในภพนี้ มิใช่ภพหน้า ให้ทำดีเพื่อจะได้ไปสวรรค์ขณะยังมีชีวิตอยู่ เทพเจ้ามีจริงและยังรู้ว่าใครจงรักภักดีและปฏิบัติ แล้วจะได้ถอนโลกให้พ้นทุกข์ และเทพเจ้าที่พวกนี้นับถือคือ ทันกุน-ผู้สร้างเกาหลี กับเซว็ญเจอ-ศาสดาคนแรกที่ถูกประหารและกลายเป็นเทพเจ้าผู้คุ้มครองสาวกทงฮักทั้งหลายในปัจจุบัน

มีผู้พยายามตั้งนิกายใหม่ ๆ ขึ้นมา แต่ส่วนมากก็เพี้ยนจากนิกายเดิมไปแต่เพียงชื่อ หลักธรรม คำสอน และพิธีกรรมก็คล้ายคลึงกับศาสนาอื่น ๆ เช่นนิกายที่มีชื่อว่าอิมซิมเกียว แทงจงเกียว มูรียอง ซอนโด ฯลฯ เหล่านี้ล้วนนำจรรยาของขงจื้อมาเป็นหลัก มีการสวดมนต์แบบ

พุทธ และประกอบพิธีกรรมแบบเต๋า พวกนี้มักจะประกาศว่าไม่มีศาสนาทั้งสาม แต่เป็นแนวทางใหม่ที่ผสมผสานศาสนาทั้งสามเข้าด้วยกัน และสวรรค์จะเกิดขึ้นกับผู้นับถือในภพนี้มีใช่ภพหน้า

ศาสนาอิสลาม (Islam)

ในช่วง ค.ศ. 1895 - 1928 คนเกาหลีประมาณ 1 ล้าน อพยพไปอยู่แมนจูเรียนตามนโยบายอาณานิคมของญี่ปุ่น คนพวกนี้ไปเพื่อทำการเกษตรปลูกพืชผลเลี้ยงกองทัพพระจักรพรรดิ และได้เรียนรู้ศาสนาอิสลามมาจากพวกแมนจู คนเกาหลีหลายคนได้เข้าสู่หนัดเป็นมุสลิมไปด้วยความศรัทธาเชื่อถือ ครั้นญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวเกาหลีที่ถือมุสลิมบางส่วนได้อพยพกลับเกาหลีใต้ นับเป็นการนำศาสนาอิสลามเข้าสู่เกาหลีราวปี ค.ศ. 1950 นี้เอง

ครั้นสงครามเกาหลีระเบิดขึ้นในปีนั้น มีกองกำลังสหประชาชาติหลายชาติมาช่วยรบให้แก่เกาหลีใต้เพื่อต่อต้านผู้รุกรานจากเกาหลีเหนือ ในจำนวนนี้มีกองกำลังของตุรกีซึ่งถือศาสนาอิสลามด้วย ชาวเกาหลีที่ถืออิสลามอยู่ก่อนจึงได้ร่วมประกอบพิธีกรรมกับทหารตุรกีด้วย เมื่อสงครามยุติใน ค.ศ. 1953 ชาวมุสลิมเกาหลีจึงร่วมใจกันสร้างสุเหร่าขึ้นในฐานะทัพของตุรกีและมีการเลือกโต๊ะอิหม่ามชาวเกาหลีขึ้นเป็นประมุขใน ค.ศ. 1955 ความสัมพันธ์ทั้งทางศาสนาและทางเศรษฐกิจระหว่างมุสลิมเกาหลีกับตะวันออกกลางก็เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้นเป็นกว่าสองหมื่นคนในปัจจุบัน มีอัตราการเพิ่มประมาณร้อยละ 4 เกือบทุกปี มีมัสยิดและสุเหร่าอยู่ทั้งในนครเซอูล ปูซาน และกวางจู

บรรดาศาสนาใหม่ ๆ ในเกาหลีส่วนมากเกิดจากการแสวงหาเส้นทางใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการอยู่รอดมากกว่าการหลุดพ้น ศาสดาหลายท่านยังมีชีวิตอยู่และดำเนินการสั่งสอนกันอยู่ ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญเกาหลีให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแล้ว หลังจากที่ผู้บุกเบิกหลายท่านได้กลายเป็นนักบุญไปเนื่องจากความพยายามที่จะเผยแพรศาสนาใหม่ ๆ หลายศาสนาที่ประกาศว่าเกาหลี

จะเป็นมหาจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ของโลกในศตวรรษต่อไป ภาษาเกาหลีจะกลายเป็นภาษาสากล และคนเกาหลีจะเป็นผู้ปลดปล่อยมนุษยโลกทั้งมวล

บทส่งท้าย

ศาสนากับศิลปวัฒนธรรมเป็นของคู่กัน ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ในด้านความเชื่อของมนุษย์ และศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างก็เป็นผลมาจากศาสนาโดยเฉพาะวิถีชีวิตและพิธีกรรมต่าง ๆ ศิลปกรรมทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม คีตกกรรม และนาฏกรรม ทั้งหลายมักจะเกิดขึ้นจากศรัทธาที่มีต่อศาสนา เทวรูป เทวสถาน ภาพเขียน คัมภีร์ และอื่น ๆ ที่ทรงคุณค่าอยู่ในโลก ล้วนมาจากศรัทธาในศาสนาและพระผู้เป็นเจ้าทั้งสิ้น

ศิลปะเกาหลีมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนใครในโลก แต่เป็นการผสมผสานระหว่าง 3 ชาติ คือ เกาหลี จีน และญี่ปุ่น นักวิชาการทางศิลปะเกาหลีท่านหนึ่งชื่อโค-ย็องอึบิยาว่า รูปแบบของศิลปะเกาหลี คือเป็น “เทคนิคแบบไม่มีเทคนิค” หรือ “มีแผนที่ปราศจากแผน” คือไม่มีรูปแบบใด ๆ นั่นเอง ไม่มีรายละเอียดในศิลปะแต่ต้องดูจากภาพรวม แต่ในภาพรวมนั้นก็มียละเอียดกระจายอยู่ทั่วไป กล่าวคือไม่เน้นเรื่องรายละเอียดนั่นเอง

ศิลปะของเกาหลีเป็นการผสมผสานความเชื่อเข้ากับธรรมชาติ มีการสร้างสรรค์ ประดับแต่งธรรมชาติในแนวทางของลัทธิขงจื๊อ พุทธ และขงจื๊ออย่างกลมกลืน มีความงาม ความละเอียดอ่อน ความสงบ และความรักธรรมชาติ รวมกันอยู่ในศิลปะทั่วไป

พระพุทธศาสนาเป็นต้นกำเนิดของศิลปะร่วมสมัยในเอเชียตะวันออกโดยเฉพาะฝ่ายมหายาน หลังจากพระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ศิลปะทางพุทธศาสนาถูกทำลายไปแทบหมดสิ้น แต่ที่เหลือยังคงอยู่และทรงคุณค่ายิ่งในปัจจุบันนี้ล้วนแต่เป็นศิลปะทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น

จิตรกรรมฝาผนังในหลุมศพในสมัยเก่า ๆ ที่ปรากฏเป็นศิลปะแบบจีนในสมัยราชวงศ์ช้าน แต่ภายหลังเปลี่ยน

มาเป็นแบบญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 6 แล้วกลายมาเป็นแบบผสมของจีนและอินเดีย ก็เป็นเพราะอิทธิพลของพุทธศาสนา

เกาหลี จีน และญี่ปุ่น มีแบบศิลปะเฉพาะตัวบนรากฐานแห่งความแตกต่างของวิถีชีวิต ปรัชญา และสำนึกแห่งสุนทรียะของแต่ละชาติ ในกลุ่มนี้ศิลปะของเกาหลีดูจะมองโลกในแง่ที่ดีที่สุด

ประติมากรรมและงานฝีมือพวกเครื่องปั้นดินเผาของเกาหลีมีชื่อเสียงมาหลายศตวรรษ ประติมากรรมส่วนใหญ่เป็นงานแกะสลักจากหิน และหล่อสำริด เป็นพระพุทธรูป มีน้อยที่จะเป็นการแกะสลักเป็นเทวรูปอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านศาสนาพราหมณ์แทบจะไม่มีเลย

น่าสังเกตว่าพระภิกษุและภิกษุณีเกาหลีมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยใช้ดนตรีและการร่ายรำไปด้วย มีระบำที่เป็นแบบฉบับหลายอย่างที่กล่าวกันว่ามาจากการร่ายรำของภิกษุณี ทั้ง ๆ ที่ศิลปะของพระในพุทธศาสนาของไทยนั้นห้ามเกี่ยวข้องกับการจัดระบำรำฟ้อนหรือแม้กระทั่งคูก็ยังไม่ได้

วัฒนธรรมทางภาษานั้นเกาหลีมีตัวอักษรของเขาเอง ซึ่งพระเจ้าเซจงมหาราชให้นักปราชญ์ช่วยกันคิดประดิษฐ์ขึ้นทดลองใช้เมื่อ ค.ศ. 1443 และประกาศใช้เมื่อ ค.ศ. 1446 ซึ่งรัฐบาลเกาหลีให้ความสำคัญแก่ตัวอักษรที่เรียกว่า “ฮันกิล” นี้ ถึงกับให้หยุดราชการเป็นการระลึกถึงอักษรเกาหลีในวันที่ 9 ตุลาคม ทุกปี

เมื่อก้าวถึงวันหยุดราชการก็เห็นจะต้องกล่าวถึงวันสำคัญอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวเกาหลีอันเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของเขา โดยเรียงลำดับไปเริ่มแต่วันปีใหม่ที่เราเรียกว่า ซอล คือวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ทางจันทรคติตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 ของไทย หรือวันตรุษจีนนั่นเอง ราว ๆ ปลายเดือนมกราคมหรือต้นกุมภาพันธ์ พวกชาวบ้านของเกาหลีจะฉลองวันปีใหม่ตามประเพณีมากกว่าที่จะฉลองปีใหม่ตามปฏิทินสากลวันสำคัญต่อมาคือ ทาโน ตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ทางจันทรคติ อยู่ระหว่างฤดูใบไม้ผลิมีการเฉลิมฉลองกันทั่วไปเพื่อให้เกษตรกรรมเจริญได้ผลดีในฤดูกาลต่อไป มีการ

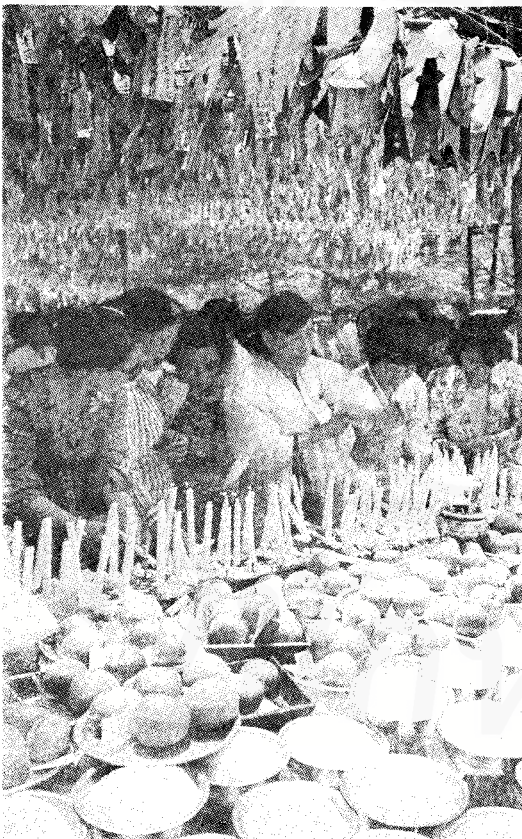
ละเล่นต่าง ๆ เช่น ไล่ชิงช้า มวยปล้ำ และเดินรำสวมน
หน้ากากเพื่อบูชาแม่โพสพ

วันสำคัญอีกวันหนึ่งเป็นวันที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้วันปีใหม่
คือวันเพ็ญเดือน 8 (เดือน 10 ของไทย) เป็นวันที่ท้อง-
ฟ้าแจ่มใสที่สุด หลังฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลจึงต้องขอบคุณแม่
โพสพที่ให้อาหารการกินอุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ก็มีวันประสูติของพระพุทธเจ้า วันเด็ก
วันคริสต์มาส วันฉลองเอกราชเกาหลี เป็นต้น วันสำคัญ

เหล่านี้ประเพณีที่ถือปฏิบัติก็เหมือน ๆ กัน คือ แต่งตัว
สวย ๆ ไปไหว้หลุมฝังศพบรรพบุรุษ เกี่ยวขมการแสดง
เคารพผู้อาวุโส และเลี้ยงฉลองกันที่บ้าน

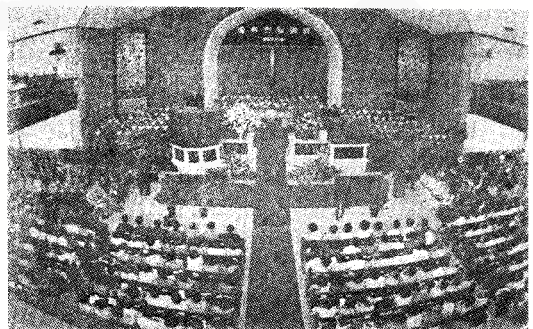
บทความนี้ก็ขอจบลงง่าย ๆ ว่า ศิลปะและวัฒน-
ธรรมของเกาหลียังมีรายละเอียดอยู่อีกมาก ซึ่งแต่ละเรื่อง
ควรจะเป็นบทความแยกออกไปได้อีกต่างหาก แต่ศิลป
วัฒนธรรมของชาติใดก็ตามย่อมแยกออกจากศรัทธาความ
เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนาของเขาได้ยาก

Buddhism

Confucianism

Christianity